

Ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als archeologische site van de Sint-Trudo abdij in Sint-Truiden.

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1, laatst gewijzigd bij het decreet van 4 april 2014;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op het advies van het college van burgemeester en schepenen van Sint-Truiden, gegeven op 14 oktober 2016, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Gelet op het advies van de departementen of agentschappen van de Vlaamse overheid, bevoegd voor ruimtelijke ordening, woonbeleid en onroerend erfgoed, leefmilieu, natuur en energie, mobiliteit en openbare werken, landbouw en visserij, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Gelet op het advies van de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, gegeven op 17 oktober 2016, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het waarderend onderzoek, waarvan de resultaten zijn opgenomen in het beschermingsdossier, de erfgoedwaarde van de Sint-Trudo abdij aantoonst;

Overwegende dat de Sint-Trudo abdij archeologische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De abdij van Sint-Truiden, door Trudo gesticht in het midden van de 7de eeuw, behoort tot één van de oudste kloosterstichtingen van de Lage Landen. Voor wat Vlaanderen betreft, stammen enkel de Gentse abdijen uit dezelfde periode. De benedictijnenabdij van Sint-Truiden is in de volle middeleeuwen (10de - 12de eeuw) bovendien uitgegroeid tot één van de rijkste en belangrijkste van ons land, met een gerenommeerd scriptorium en een monumentale abdiijkerk, de grootste in de wijde omgeving. De abdij wordt pas opgeheven en grotendeels afgebroken op het einde van de Franse Revolutie, waardoor ze een geschiedenis van meer dan 1100 jaar heeft gekend.

Het abdijscomplex bestond uit veel meer dan enkel de opeenvolgende abdiijkerken; over het hele terrein verspreid lagen gebouwen en constructies met erg uiteenlopende functies. Over deze vroeg- en volmiddeleeuwse klooster- en bedrijfsgebouwen in Vlaanderen is nog erg weinig geweten. Ook het middeleeuws kerkhof, biedt goede perspectieven voor kenniswinst en gestructureerd archeologisch en antropologisch onderzoek.

De abdij ligt bovendien aan de basis van het ontstaan van de stad Sint-Truiden, die in de loop van de eeuwen gegroeid is rond de abdij. Archeologisch gezien is de dynamiek tussen abdij en stad en de vroege stadsontwikkeling echter nog zo goed als onbekend. De abdij had ook een aandeel in de stichting van heel wat andere religieuze instellingen in de stad. De abdij en de stad zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en kunnen niet los van elkaar gezien worden. Over de vroeg- en volmiddeleeuwse kloosters in Vlaanderen is nog erg weinig geweten. Onderzoek in de abdij van Sint-Truiden heeft aangetoond dat er zeker nog overblijfselen uit deze vroege periodes aanwezig zijn.

De abdijsite is goed bewaard in de bodem, aangezien de vernielingen zich vooral bovengronds hebben afgespeeld. Zeker de onbebouwde delen van het abdijterrein zijn van onschatbare archeologische waarde. Maar ook onder de bebouwde delen zijn nog restanten terug te vinden van de oude abdij. Bovendien zijn er ook bovengronds nog delen van de abdij bewaard,

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen voorlopig beschermd als archeologische site:

Sint-Trudo abdij, Sint-Truiden, bekend ten kadaster: Sint-Truiden 1ste afdeling, sectie H, perceelnummers 427D, 428L, 428R, 428T, 428V, 428W, 428X, 428Y, 433M en deel uitmakend van het openbaar domein.

De voorlopig beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de voorlopig beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. §1. De archeologische site heeft archeologische erfgoedwaarde.

§2. De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van de archeologische site zijn:
De opgravingen in 1982 hebben uitgewezen dat de oudste kerk bestond uit een schip (8,20 x 21 m), een monnikenkoor en twee dwarsarmen. Deze kerk werd al snel uitgebreid. Het kerschip werd naar het westen toe verlengd en er werden twee zijbeuken gebouwd. Volgens de kroniek werd er ook een crypte gebouwd aan de oostzijde van de kerk, die niet toegankelijk was vanuit de kerk. Bij de opgravingen in 1982 werd alleszins een muur aangesneden die hiermee in verband kan worden gebracht (Van De Konijnenburg R. 1984, 35-36). In de kerk werden tijdens de opgravingen ook graven aangetroffen die op basis van de stratigrafie en de gebruikte materialen uit deze eerste periode moeten dateren. Tijdens de bouwwerkzaamheden die voorafgingen aan de opgravingen werd een Merovingisch graf, mogelijk van de stichter van de abdij, aangetroffen.

Onder abt Adalbero (10de eeuw) werd gestart met de heropbouw van de kerk. Archeologisch onderzoek (en de kroniek) toonde aan dat er een driebeukige basilicale kerk met oosttransept gebouwd werd.

Bij de reconstructietekeningen die van de kerk werden gemaakt na de opgravingen van 1982, laat men de kerk in westelijke richting al tot tegen de latere abdijs torenen komen. Bij de opgravingen werd daar echter geen enkel bewijs voor gevonden. Bij de bouw van de nieuwe abdijskerk midden 11de eeuw werd er bovendien een soort van verbindingstravee van circa 5 m lengte zonder zijbeuken geschakeld tussen de toren en het kerschip, wat het vermoeden lijkt te bevestigen dat de 10de-eeuwse kerk zich nog niet tot hier uitstrekte.

De aanwezigheid van een *parvisus*, het gebied voor de kerk, is duidelijk af te lezen aan de insprong die de Diesterstraat nu nog maakt ter hoogte van de abdijs torenen.

Rond het midden van de 11de eeuw werd de abdijs toren gebouwd op het westatrium. Eind 11de eeuw, onder Adelardus II (1055-1082), werd er een immense driebeukige abdijskerk tegenaan gebouwd. De kerk strekte zich verder uit naar het oosten dan ervoor het geval was. In het uiterste oosten kwam het hoogkoor, met daaronder de driebeukige hallencrypte met inwendig polygonale en uitwendig halfronde absis.

Vóór het hoogkoor was het oosttransept gelegen, geflankeerd door vier torens aan de hoeken. In het westen was een even lange tegenhanger gebouwd, een westtransept met twee absidiolen. In plaats van pijlers werden nu zuilen gebruikt in het kerschip. Eén travee, zonder zijbeuken, verbond het westtransept met de toren.

Bij de opgravingen van 1939-1943 werden de crypte en grote delen van de abdijkerk blootgelegd, voor zover deze zich niet onder de seminariekerk bevonden.

Het kerkhof van de broeders aan de zuidzijde van de kerk werd tijdens de opgravingen van 1982 aangesneden (van de Konijnenburg 1984, 28-29). Ook het graf van abt Wiric werd aangetroffen.

De kapel uit de 12de eeuw, gebouwd door abt Wiric (1155-1180) ter ere van Trudo en Eucherius werd kort na de Tweede Wereldoorlog archeologisch onderzocht.

Tijdens de opgravingen van 2005 werden muren en funderingen uit verschillende bouwfases blootgelegd. Vermoedelijk zijn het restanten van bedrijfsgebouwen die doorheen de tijd zijn gebouwd op de abdijsite.

Uiteraard is het archeologisch erfgoed niet beperkt tot de gebouwen of begraafplaatsen die zich op de site bevonden en die in bovenstaand overzicht aan bod kwamen. Doorheen de eeuwen is er op de abdijsite een archeologisch pakket opgebouwd waartoe alle overblijfselen, voorwerpen of sporen van de mens en zijn omgeving behoren. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om waterputten of beerputten met hun vulling die belangrijke informatie bevatten over, in dit geval, het leven in de abdij.

Art.3. Voor de beschermde archeologische site gelden de volgende beheersdoelstellingen:

1° De bescherming van de Sint-Trudo abdij als archeologische site beoogt een behoud van het archeologisch erfgoed op de plaats waar het zich in de bodem bevindt (een behoud *in situ*).

Algemeen kunnen we stellen dat binnen de beschermde zone het streefdoel moet zijn om in het kader van noodzakelijke ontwikkelingen de ingrepen in de bodem tot een minimum te beperken. Alle ingrepen in de bodem in beschermde sites gaat in tegen in situ-behoud van de erfgoedwaarden op lange termijn. Het moet daarom zo veel mogelijk vermeden worden. De belangrijkste waarde van archeologische sites wordt gevormd door hun kennispotentieel. Dit kennispotentieel wordt echter zonder uitzondering gereduceerd bij een omzetting naar een ex situ-archief. In situ-bewaring is dan ook de enige manier om het kennispotentieel van sites op lange termijn te vrijwaren.

2° De site bevindt zich tot dusver in een redelijk stabiele omgeving. Dit is onder andere te danken aan de beschermingen als monument. De bebouwing die wel plaats vond in het verleden heeft het erfgoed gedeeltelijk aangetast, maar tegelijk ook het aanwezig erfgoed verzegeld en behoed voor verdere vernieling. Nieuwe bodemingrepen dienen vermeden te worden om het aanwezige archeologische ondergrondse erfgoed niet verder te beschadigen. De open ruimte binnen de bescherming wordt best onbebouwd gelaten en elke bodemingreep moet er vermeden worden.

3° De opmaak van een beheersplan kan een belangrijk houvast vormen en wordt dan ook aanbevolen. Het doel van een dergelijk beheersplan is een langetermijnvisie voor de site te ontwikkelen voor minstens 20 jaar. Hierin kunnen toekomstgerichte uitspraken over de evolutie van het beschermd erfgoed, beheersdoelstellingen, acties en handelingen in functie van behoud en middelen voor financiële planning opgenomen worden.

4° Indien ingrepen toch niet vermeden kunnen worden, moet het kennispotentieel van de archeologisch beschermde site omgezet worden naar kennis door middel van wetenschappelijk onderzoek. Het is aangewezen om bij dit noodzakelijk archeologisch onderzoek precies te omschrijven wat nog aan archeologisch erfgoed rest na de ingrepen. Opgraven betekent namelijk tegelijk het vernietigen van de in de bodem opgeslagen informatie. Een hoge kwaliteit van eventueel preventief onderzoek is van zeer groot belang. Ook voor unieke topsites is er immers maar één onderzoekskans. Doorgedreven verwerking en publicatie zijn noodzakelijk om ex situ het kennispotentieel van de in situ-bewaring zo goed mogelijk te benaderen, en zijn dus essentieel. Bij het noodzakelijk archeologisch onderzoek moet dan ook getracht worden de nieuw verworven kennis maximaal in te passen in het geheel van de al aanwezige kennis over de Sint-Trudo abdij en de abdijen in onze gebieden in het algemeen.

- 5° Werkzaamheden in de kelders van bestaande gebouwen binnen de perimeter van de bescherming moeten voorafgegaan worden door een bouwarcheologisch onderzoek. Er bevinden zich nog heel wat restanten van de vroegere abdij in de kelders onder de abtswleugel en de school. Een bouwhistorisch onderzoek kan heel wat extra informatie over de bouwhistoriek van het kloosterpand verschaffen.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker van de beschermde archeologische site zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5. Voor de volgende handelingen aan de beschermde archeologische site moet een toelating worden aangevraagd:

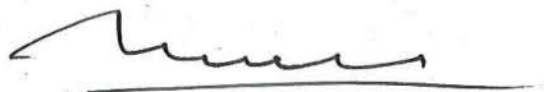
- 1° het wijzigen van het microreliëf;
- 2° elke handeling die een aanzienlijke wijziging van de terreinkenmerken tot gevolg heeft;
- 3° graafwerken in functie van het bouwen, verbouwen of heropbouwen van constructies;
- 4° het plaatsen van ondergrondse leidingen;
- 5° het aanleggen of wijzigen van wegen en paden;
- 6° het aanplanten, vellen, rooien en ontstronken van bomen;
- 7° ingrijpende wijzigingen van de grondwatertafel;
- 8° werkzaamheden in kelders van bestaande gebouwen;
- 9° omzetten van grasperken naar een ander bodemgebruik.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

Brussel,

16 FEB. 2017

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS